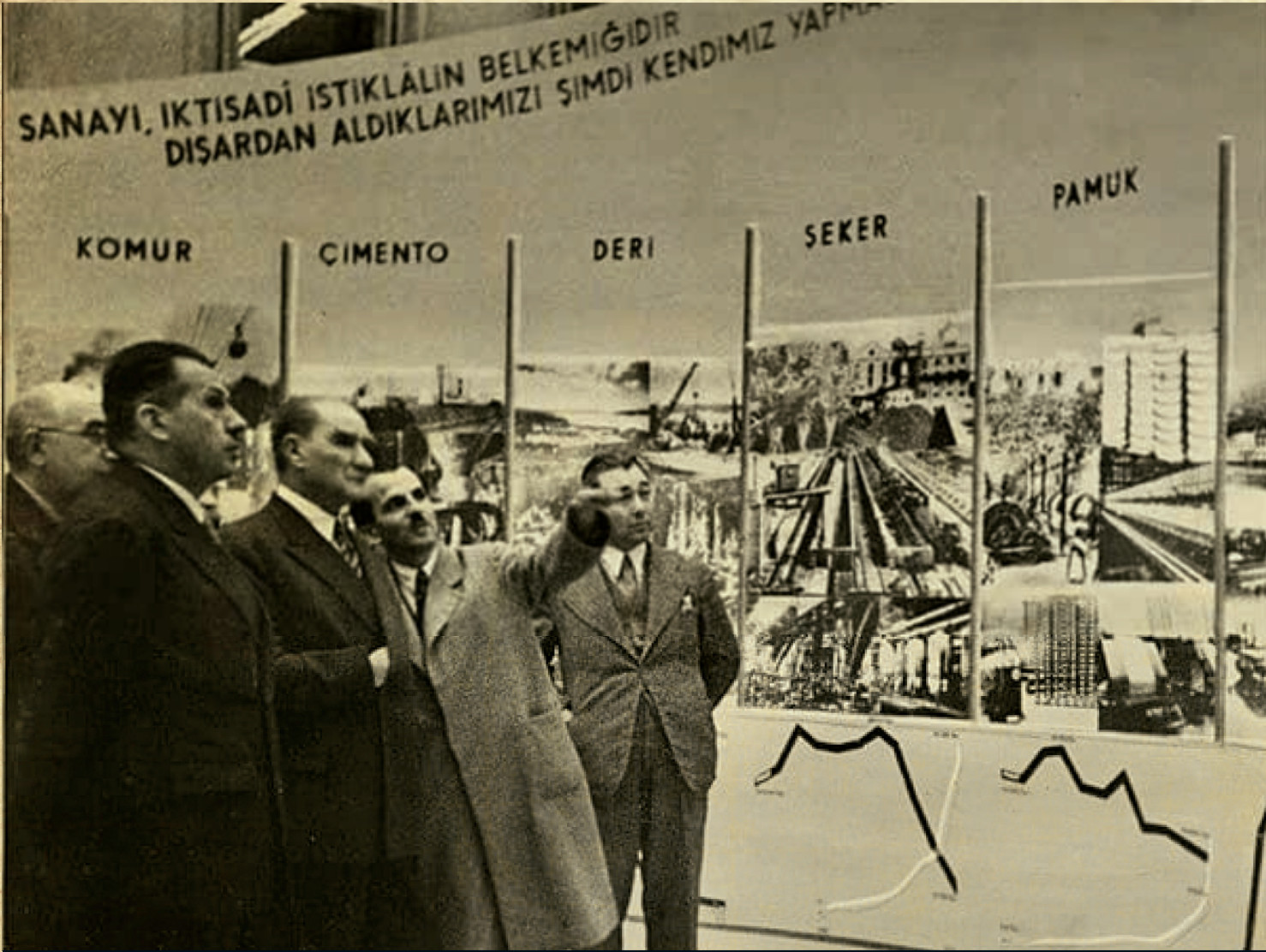

EKONOMİK KALKINMA SAVAŞININ TEMELİNİ ATAN KONGRE: **İZMİR İKTİSAT KONGRESİ**

Nazmi KAL | nazmikal@yahoo.com

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk askeri başarıların devamında ekonomik başarılar sağlanmadığı takdirde askeri başarıların hiçbir anlamının olmayacağını biliyordu. İşte bu amaçla ekonomik kalkınmayı sağlamak için 17 Şubat 1923'te İzmir İktisat Kongresi'ni topladı.

Mustafa Kemal Atatürk, 19 Mayıs 1919'da başlattığı Kurtuluş Savaşı'nı, Erzurum ve Sivas kongreleri ile Ankara'da meclisi açmakla halk iradesine dayandırdığı gibi ekonomik kalkınma savaşını da İzmir İktisat Kongresi ile halk iradesine dayandırmıştır.

İzmir İktisat Kongresi bazılarının söylediği gibi Lozan'ın kesintiye uğradığı bir dönemde Batı'ya "Biz sizin yanınızdayız" mesajı vermek için toplanmamıştır.

Kurtuluş Savaşı bütün hızı ile sürerken Mustafa Kemal'in savaş sonrası yeni Türkiye devletinin uygulayacağı ekonomi politikasını belirlenmesi için bir kurulun oluşturulduğu pek bilinmez. Enver Behnan Şapolyo, Ziya Gökalp'in bu kurulun başkanı olduğunu, çalışmalarını Ankara Garı'nda bir vagon içinde yürüttüğünü, Atatürk'ün zaman zaman bu çalışmalara katıldığını yazar.

Ziya Gökalp, kurulun başkanlığını yapıyordu

Yeni Türk devletinin izleyeceği iktisat politikasının ana düşüncesinin ilk filizini bu özel kurulun çalışmalarında aramak yanlış olmaz.

Kurulun bir bölümü liberalizmi, kurulun öteki üyeleri ise sosyalizmi savunuyordu. Başkan Ziya Gökalp her iki görüşü uzlaştırarak siyaset dilimizdeki deyişi ile "karma iktisat" modelini, görevli özel kurulun sonuç çalışması olarak oluşturmuştur. Atatürk'ün de olurlarını alan bu görüş yeni hükümetin iktisadi görüşü olarak benimsendi.

Bu çalışma yeni Türkiye'nin ekonomik anlamda ilk girişimidir. İkinci girişim çok daha geniş kapsamlıdır.

Atatürk muhtemelen Kurtuluş Savaşı'nı 9 Eylül'de sonlandırdıktan hemen sonra İktisat Vekili Mahmut Esat Bozkurt'a İzmir'de bir İktisat Kongresi toplaması emrini verir.

Ciddi ve esaslı program

İktisat Vekili Mahmut Esat Bozkurt çalışmalara başlar ve Ocak ayına gelindiğinde ilk defa bu konuda basının karşısına çıkar ve şu bilgiyi verir:

"Memleketimizin ekonomik yönden gelişmesi ve yükselmesi için izlenecek yol hakkında İktisat Vekâleti tarafından ciddi ve esaslı bir program yapılmıştır. Bakanlık programın düzenlenmesinden önce memleketin tüm ekonomik aktörlerini (elemanlarını) bir araya toplayarak Türkiye İktisat Kongresi

Çeşitli meslek gruplarında yapılan seçimlerle kongre katılımcıları belirlendi.

adı altında bir kongre toplanmasını uygun görmüştür."

Kongreye Türkiye'nin çiftçi, tüccar, sanayici ve ameleleri ile tüm şirket, banka, borsa ve benzeri iktisadi kurumları davetlidir.

Kongre 1923 senesi Şubat ayı içinde Mustafa Kemal Paşa'nın bir nutku ile açılacak ve bir hafta devam edecektir (15 gün sürdü). Kongrenin hazırlanma biçimi ve üyelerinin seçimi konusunda kapsamlı bir program yayınlanacaktır (5 Ocak 1923 Vakıf gazetesi).

Çalışmalar o kadar hızlı ilerler ki dört gün sonra da kongreye katılacak tüccar, çiftçi, sanayici ile amelelerin kongreye katılımları konusunda gereken işlemlerin yapılması için İçişleri Bakanlığınca illere genelge gönderilir.

Genelge ne diyor?

Genelge şöyle diyor: Memleketin rençper, ticaret, işçi ve sanayi kesiminden oluşacak olan bu kongre memleketin ekonomik gelişmesi için acilen alınacak tedbirleri görüşecektir. Kongreye her ilçenin rençper, ticaret ve sanayi erbabından sekiz seçilmiş üyenin katılacağına göre iki bin kişinin toplanacağı tahmin edilmektedir. Kongreye seyirci de katılabilecektir.

Aynı günlerde İktisat Vekili Mahmut Esat Bozkurt kongrenin amacını şöyle açıklıyor:

"Harpten yorgun çıkan ekonomimiz oldu, halkımız oldu. Bu yüzden ekonomi ile

ilgili kişileri dinlemek istiyoruz. Bakalım ihtiyaçları nelerdir. Ne istiyorlar. Hükümetten neler bekliyorlar. Biz de bunları öğrendikten sonra önerilerde bulunacağız. Onların tavsiye edecekleri çok şeyler vardır. Kongre ile beraber bir de sanayi sergisi açılacak ve burada memleketin sanayi ve tarım üretimi sergilenecektir. Sergiye katılım için gerekli yerlere duyurular yaptık. Burada özellikle halılar, kumaşlar, Anadolu'nun diğer üretimi tarım ürünleri sergilenecektir.

Diğer taraftan Avrupa sanayi ve sanat eserlerinin de sergiye gönderilmesi için batı sanayicilerine bilgi ilettik. Avrupa basınına da kongreye davet ettik."

İl ve ilçelerde seçimler yapıldı

İktisat Bakanlığı'nın yayınladığı genelge il ve ilçelere ulaşınca delege seçimleri başladı.

Delegelerin seçimi tam demokratik usullere uygun biçimde yapıldı. Her bölge meslekleri ile ilgili delegeleri seçmek için toplantılar düzenledi.

İstanbul'da bu toplantı ve seçimlerle ilgili 3 Şubat 1923 tarihli Tevhidi Efkâr gazetesinde şu haber yer aldı:

"Arabacı, hamal, kasap, saraç, sazende, mahrukut, kahveci, cambaz, şoför, mavunacı, sandalçı, salcı, motorcu, kabzımal, inekçi, bakkal esnafı cemiyetlerinin delegeleri dün eski Kızılay binasında ikinci toplantılarını

İzmir İktisat Kongresi'ne katılanlar arasında kadınlar da vardı.

yaparak İzmir İktisat Kongresi'ne gönderilecek yedi kişiyi ve kongrede ele alınacak ve savunulacak konuları belirlemişlerdir.

İstanbul Esnaf Cemiyetleri tarafından şu temsilciler seçilmiştir: Ramiz, Kılıç oğlu Ziya, Şevval, Hüsametdin, Celal Bey ve Hamallar Cemiyeti'nden Ahmet Ağa (1 üyenin adı okunamadı)."

5 Şubat 1923 tarihli Tevhidi Efkâr gazetesinde şu haberi okuyoruz:

"İzmir İktisat Kongresi'ne katılmak üzere İstanbul ilinden seçilen delegeler dün il binasında toplanarak kongrede savunacakları esaslar hakkında bilgi alışverişinde bulunmuşlardır. Delegeler Şubatın 9'unda hareket edecekler. Aldığımız bilgiye göre delegelerden bazıları İktisat Vekaletinin genelgesine rağmen Hükümetten gerekli gider ve yolluk talep edeceklerdir (Talebin karşılanıp karşılanmadığı konusunda bilgi ve belge bulamadım)."

Kadın temsilciler de seçildi

İzmir'de de benzer toplantılar ve seçimler yapıldı. Yüksek Ticaret Okulu çalışanlarının yaptıkları toplantı haberini Hakimiyeti Milliye gazetesinden okuyalım:

"Pazar günü Yüksek Ticaret Okulu'nda toplanan meclis üyeleri İzmir İktisat Kongresi'nde okulumuzu temsil edecek üyeleri

belirlemiştir. Toplantıda, tüccardan Haşim, Müdür Muavini Hasan ve banka siyaseti öğretmenlerinden İsmail Hakkı Beyler delege olarak seçilmişlerdir".

İzmir'den seçilen kadın temsilcileri yine Hakimiyeti Milliye sayfalarından okuyoruz:

"İzmir'de çeşitli kurumlarda çalışan kadın amele tarafından kongreye Hayriye, Emine, Şefika, Münire ve Nigar hanımlar üye olarak seçilmişlerdir" (Hakimiyeti Milliye 16 Şubat 1923)."

Diğer illerden seçilenlerden de bir kaç örnek verelim:

"Şarkikarahisar'dan tüccar Sabuncuzade İsmail ve Binbaşı Hamdi Beylerle Ali Sadık oğlu Molla Ahmet, Ordu-Mesudiye Kazasından Aliyeli oğlu Mahmut, Ali Çavuş oğlu Hami, Malatya'dan Tüccardan Hacı İbrahim oğlu Mehmet, çiftçilerden Hoca oğlu Hidayet ve Binbaşı oğlu Abdullah Efendiler, Zonguldak'tan Madencilerden Bekir Sıtkı Bey, Maksut ve Ahmet Ali oğlu Asli Efendi, Tüccar adına Müftü oğlu İbrahim Bey, amele adına ocak çavuşlarından Ahmet Çavuş ve sanatkarlar adına makinist Osman Nuri Efendi. Bartın'dan çiftçi namına Beşe Mehmet oğlu Hasan, Fatma oğlu Mustafa Beyler, Şirket namına Mahmut Hoca oğlu Kadri, Düzce kazası adına şehirde bulunan kereste tüccarlarından ve Zonguldak kömür

ocağı sahiplerinden Akçaşehirli (Akçakoca) Mehmet Arif Bey, Buldan'dan Dr Behçet Uz (Sonradan İzmir Belediye Başkanı ve Sağlık Bakanı)."

Verdiğimiz birkaç örnek umarım okuyucular için delegelerin nasıl geniş kapsamlı toplantılarla ve geniş katılımlı demokratik seçimlerle yapıldığı konusunda yeterli bilgi vermiştir.

İzmir'deki hazırlıklar

İzmir'de Şubat'ın 15'inde toplanacak İktisat Kongresi'nin iki bin üyeden oluşacağı tahmin edilmekte idi. Kongrenin toplanma yeri Karataş'ta eski İttihat Terakki Okulu binası seçilmişti.

İktisat Kongresi için uzak ve yakın yerlerden seçilen delegeler İzmir'e gelmeye başladılar. Kongreye dönemin ulaşım zorlukları içinde 1135 delege katılabilirdi.

Belediye, İzmir'de toplanacak delegeler için yatacak yerler hazırladığı gibi bir çok kişinin de han ve evlerde misafir edilmelerini de organize etti.

Kongreye Havsa'dan seçilen Zübeyroğlu Nafiz Bey, Gülnihal Vapuru ile İstanbul'dan İzmir'e giderken basın mensuplarının "Kongreden ne bekliyorsunuz" sorusuna şu cevabı veriyordu.

"Kongrede konuşulacak konuların en önemlisi köylü meselesidir. 600 yıldan beri

kötü bir yönetimin kurbanı olan köylüyü kurtarmak bugünün en önemli sorunudur. Köylü için yapılacak işlere sağlıktan başlamak gerektiği kanaatindeyim. Sağlık sorunu hallolmadan yapılacak her iş başarısızlığa mahkumdur.

Bugün köylü, efsuncular, hoca kıyafetine girmiş üfürükçüler elinde kıvrınmaktadır. İstanbul'da 4 bin doktorun olduğu söylenmektedir. Bunlar bir kanunla Anadolu'ya dağıtılmalıdır (14 Şubat 1923 İleri)".

Yabancılar da ürünlerini sergiledi

Kongre binasında gereken düzen bitmişti. Yabancı fabrika ve kurumlar da ürünlerini burada sergileyeceklerdi.

Sergilenecek mallar için çeşitli pavyonlar açılmıştı.

Kongre için İzmir Posta ve Telgraf Baş Müdürlüğü özel olarak bir posta ve telgraf şubesi açmış ve bir de merkeze telefon hattı çekmişti.

Kongre delegelerinin göğüslerine takılmak üzere "İzmir Birinci İktisat Kongresi Hatırası" yazılı rozetler hazırlanmış ve delegelere dağıtılmıştı.

Sergi konusunda da birkaç satır yazmak isterim. Çünkü bu sergi düşüncesi, daha sonraları bugün hala devam eden ve Uluslararası İzmir Fuarı'na dönüşecektir.

Sergilenen yerli ürünlerin o günkü sanayimizin göstergesi olacağı düşüncesi ile listesini yazmakta yarar görüyorum.

Sergi salonunda sergilenen ürünlerimiz:

Ömer Muharrem Sabunları, (çeşitli üreticilerden çokça sabun) yerli kolonya, Ferit Kuvvet Şurubu, helva örnekleri, Türk makarna fabrikası mamulleri. Tıp pamuğu, çekirdeksiz üzüm helvası, fanila örnekleri.

Üzüm, bal, şekerden üretilen tahin helvaları, seccade ve halılar, tütün, çam fıstığı ve incir üzüm örnekleri. Yün kuşak yapağı, beyaz tiftik, sarı tiftik, ayakkabı örnekleri.

Girit'ten gelen pulluk, ipek kozası, zeytinyağı, zeytin tanesi, palamut ürünleri, Mersin idadi öğrencilerinin ürettiği üzüm, limon reçeli, lokum ve şekerlemeler, krom madeni örnekleri, mobilya örnekleri, kavun, kestane, incir, karpuz, peynir, ip ve süpürge örnekleri, un, kiremit ve tuğla örnekleri, deri ürünler, köseletaş, bina taşı ve taşkö-

mürü örnekleri, kök boya, pamuk çekirdeği, üzümünden üretilen köfte, gömeç balı...

Kongre iki gün gecikmeli açıldı

İzmir İktisat Kongresi 15 Şubat 1923'de açılmadı. Kötü hava koşulları yüzünden bazı delegeler gelememişti. İki gün ertelendi.

Kongre, 17 Şubat 1923 Cumartesi günü saat 10.30'da Gazi Mustafa Kemal başkanlığında açıldı. Salonda çiftçi tüccar, sanayici amele temsilcileri olmak üzere 1135 delege vardı.

Kongrede sağ taraf tüccarlara, sol taraf ameleye (işçiye) merkez çiftçilere, çiftçilerle amele arasında da sanayi delegeleri oturtulmuştu.

Beşyüzü kadın olmak üzere üç binden fazla konuk mülkiye mensubu, asker, Azerbaycan ve Rus sefirleri ve İzmir'de bulunan yabancı elçilik mensupları da katıldı.

Kongre salonunun alt ve orta katları bine yakın erkek ve kadın konuklar ile hınca hınç dolu idi. Atatürk saat 10'u 20 geçte kongre salonuna halkın çılgin alkışları arasında girdi ve hitabet kürsüsünün sol tarafında oturdu. 40 kadar basın mensubu vardı. Atatürk beş dakika dinlendikten sonra

yine halkın çlgın alkışları arasında kürsüye geldi. Saat tam 10.30'da Gazi Mustafa Kemal kürsüye çıkarak konuşmasına başladı.

Gazi Mustafa Kemal kürsüde

Her cümlesi bir tarih dersi ve yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesi ve ilkelerini, modern ve kalkınmış bir devlet olmak için yapması gerekenleri anlatan konuşmanın tamamını sanırım pek çok kişi okumamıştır.

Burada bir kaç cümlesini aldığım, her cümlesi tarihi bir belge ve bilgi dolu önemli olan konuşmanın tamamını Atatürk'ün Diktiği Ağaçlar kitabımda bulabilirler.

Buraya bir kaç cümle almak istiyorum "Osmanlı Devleti hakikatte ve fiilen hürriyetten yoksun bir hale gelmişti. Bir devlet ki kendi halkına koyduğu vergiyi yabancılara koyamaz, gümrük işlemlerini, gümrük resim ve vergilerini memleketin ve milletin ihtiyaçlarına göre düzenlemekten men edilmiştir. Bir devlet ki fazla olarak yabancılar üzerinde yargı hakkını uygulamaktan yoksundur böyle bir devlete bağımsız denilemez."

"Osmanlı Devleti hürriyetini kaybetmiş, yabancılara sömürgesinden başka bir şey değildi".

"Bir milletin doğrudan doğruya hayatı ile ilgili olan o milletin ekonomisidir".

"Osmanlı'nın çöküş sebepleri ekonomi sorunlarındandır. Zamanımız tamamen ekonomik sorunlardan başka bir şey değildir".

"Kılıç kullanan kol yorulur. Fakat saban kullanan kol her gün daha çok güçlenir. Kılıçla fetihler yapanlar sabanla fetihler yapanlara yenilmeye mahkumdurlar."

Ardından İktisat Vekili Mahmut Esat Bozkurt konuştu: "Aziz Türkiye'nin öz evlâtları, hoş geldiniz, Türkiye'nin ameleleri, sanatkarları, çiftçileri ve tüccarları, hoş geldiniz. Hür ve bağımsız güzel yurdun yorulmaz cesur emekçileri, hayatını dişleriyle, tırnaklarıyla kazanan ve şimdi hürriyet ve istiklâl yolunda şehit düşen yavrularının nerelerde gömölüp kaldığını bilmeyen, bir kırık mezar taşı başında Fatiha okumak imkanı bile bulunmayan çilekeş Türk hanımları hoş geldiniz (Sürekli alkış ve hoş bulduk sesleri). Amele hanımlar hoş geldiniz. Gelecek sene sayınızın daha çok olmasını dilerim."

Devamında Mahmut Esat Bozkurt, Osmanlı İmparatorluğu'nun ekonomik yapısını

ve borçlanma ve yabancılara verilen ayrıcalıklarla içine düştüğü bunalımı anlattı.

Bu konuşmalardan sonra Atatürk kongreye bir başkan ile sanayi, ticaret, çiftçi ve işçi guruplarından bir kişi seçilmesini önerdi.

Guruplar belirlendi

Kongre başkanlığına Manisa sanayi delegesi Kazım Karabekir Paşa seçildi. Guruplar için de şu isimler belirlendi:

Ziraat Grubu'ndan: Kâni (Manisa), Lütfi Arif (Akhisar ve Kırkağaç), Mollazâde Süleyman (Afyon Karahisar).

Ticaret Grubu'ndan: Mahmut (Gediz), İbrahim Hakkı (Zonguldak ve Bartın), Hamil Şevket (Ödemiş).

Sanayi Grubu'ndan: Sezai (İzmir), Ahmet Şerif (İstanbul), Mahir Arif (İstanbul).

İşçi Grubu'ndan: Aka Gündüz (Kütahya), M. Şefik (Afyon Karahisar), Haydar Rüşdü (Gümüşhane).

Atatürk gurupların oluşturulmasını da izledikten sonra o akşam Ankara'ya döndü.

Kongre açılışında ilk olarak ele alınacak konuları ve sorunları belirlemek üzere bir komisyon oluşturuldu.

Belirlenen ilkeler ve bayındırlık hakkında

Daha sonra oluşturulacak diğer komisyonlara rehberlik edecek komisyon kararları ve kongre ilkeleri şöyle belirlendi:

► Şoseler, demiryolları limanlar ve iskeleler hakkındaki ihtiyaçlar nelerdir?

► Araba, otomobil gibi ulaşım vasıtalarının hızla çoğalması için ne gibi yapılanmaya gerek vardır?

► İnşaat şirketleri, araba üreticileri ve otomobil işleten kimse ve şahıslar için ne gibi ayrıcalık ve izne ihtiyaç vardır?

► Yabancı sermaye, devlet sermayesi bu işlerde nasıl kullanılabilir?

► Gemi işletenlere ne gibi kolaylık gösterilmelidir. Ayrıcalıkları neler olmalıdır. Ulusal deniz ulaşım şirketlerinin rekabeti için nelere ihtiyaçları vardır. Türk gemiciliğinin ne gibi kredi organizasyonuna ihtiyacı vardır?

Bankalar hakkında

► Bankalarımızın işleminde sakıncalı

yönler var mıdır? Bu engeller hangi önerilerle giderilebilir. Banka hukuku nasıl düzenlenmelidir?

► Bankaların faiz politikaları ne şekilde değişime muhtaçtır?

► Borsalar nasıl düzenlenmeli. Borsa kanunları ne şekilde düzenlenmelidir?

Şirket hakkında

► Bugüne kadar ülkemizde pek çok şirket kuruldu. Birçokları kapandı. Niçin şirketler yaşamıyor. Bu konuda noksan nedir?

► Bu konuda ne gibi yasalara ihtiyaç vardır?

► Kooperatif şirketler neden hızlı bir şekilde çoğalmıyor?

► Kooperatif kanunlarının esasları neler olmalıdır?

► Kredi usulü ile yapılan iktisadi işlemlerde, şirketlerin ekonomik faaliyetlerinde devlet ne derece korumacı olmalıdır?

Amelenin (işçinin) durumu

► Amele hukukumuz yetersizdir. Ücret, gündelik, maaş sözleşmesine yönelik yapılacak kanunun esasları nasıl olmalıdır?

Osmanlı döneminde yabancılara verilen ayrıcalıklar nedeniyle, ekonomi çok kötü durumdaydı. İstanbul'da ticaret yabancılara elindeydi.

- ▶ Amele konutları ve ameleye sosyal yardım için ne gibi kanunlara ihtiyaç vardır?
- ▶ Amele sendikaları ve amele cemiyetleri ne şekilde nasıl oluşturulmalıdır?
- ▶ Amele için yeni bir sosyal kanuna ihtiyaç var mıdır? Amelenin ekonomik durumunu düzeltmek için hangi tedbirler alınmalıdır?
- ▶ Sakat olan ameleye nasıl yardım etmeli? Amelenin ölümünde masraf nereden sağlanmalı. Amele çocuklarına nasıl bakmalı, gerek fikren gerek sosyal olarak yükselişleri nasıl sağlanmalı?

Gümrük sistemi hakkında

- ▶ Gümrük sisteminde noksanlar var mıdır?
- ▶ Neler serbest bırakılmalıdır?
- ▶ Sanayinin ve tarımın gelişmesine engel olan maddeler var mıdır, nelerdir?
- ▶ Gümrük işlemleri güç müdür. Daha kolay nasıl yapılır?

Tarımın durumu

- ▶ Ziraat okulları iyileştirilmeli mi ? Yeni ziraat okullarına ihtiyaç var mıdır? Öğretim

yalnız uygulamalı mı olmalıdır?

- ▶ Avrupa'dan uzmanlar getirilmesine ihtiyaç var mıdır?
- ▶ Sanayi okulları özel durumlarında mı bırakılmalıdır. Her okulun bir fabrikası olmalı mıdır?
- ▶ Bir okul dışarıdan sipariş kabul etmeli midir. Öğrenci yatılı mı olmalıdır?
- ▶ Gündüzlü olarak daha çok öğrenci almak mümkün müdür?
- ▶ Ticaret okulları nerelerde açılmalıdır. Eğitim kaç yıl olmalıdır?
- ▶ Orman okulları ne şekilde yenileştirilmelidir. Çeşitli yerlerde orman okullarına ihtiyaç var mıdır?
- ▶ Ülkemizde bir maden okulu yoktur. Böyle bir okulun kurulmasına gerek var mıdır. Bir madenin yanında açarak bu madenin okul tarafından işletilmesi ile mi çalışmalı yoksa bütçesi devletçe mi verilmeli?

Avrupa'da tahsil

- ▶ Ziraat, sanayi, ticaret orman ve maden sahalarında yüksek tahsil ve uzmanlığını temin etmek üzere Avrupa'ya kaç genç gönderilmelidir.

▶ Özelden ne kadar devletten ne kadar gönderilmeli.

Görüldüğü gibi bir ülkenin sosyal ekonomik yönden kalkınması için alınacak her türlü tedbirler, kanunlar düzenlemeler bu kongrede masaya yatırılmıştır.

İlerdeki sayfalarda bu söylemlerin nasıl bir bir gerçekleştiğini göreceksiniz

Bu ilkeler belirlendikten sonra seçilen kurullar çalışmalarına başladılar. Yapılan çalışmalar günü gününe basın yolu ile halka duyuruluyordu.

Örneğin 22 Şubat 1923 tarihli Vakit Gazetesi çiftçi kurulunun çalışmasını okuyucularına şöyle duyuruyordu:

"Çiftçi heyeti aşar vergisine ait komisyonun hazırladığı raporu münakaşa etmiştir. Raporun leh ve aleyhinde 20 kadar hatip söz alıp görüş bildirmiş sonuçta aşarın kaldırılması teklifi üzerinde oy birliği ile karar alınmıştır. Çiftçilerin kabul ettikleri esas şudur. "Aşar kaldırılmıştır. Bütçede denge temini için aşar vergisinin yerine Türk halkının aynı miktarda yükümlü kılacak umumi bir vergi konacaktır".

İzmir İktisat Kongresi'nde kurulan komisyonlar konuları tartışarak her sektörde yapılacak işleri belirlediler.

Bu kararların tamamını merak edenler SPK tarafından yayınlanan A. Gündüz Ökçün'ün İzmir İktisat Kongresi kitabında bulabilirler.

Kararlar incelendiğinde okuyucularım gerçekten titiz, ülke sorunlarının bilinçli ve akılcı bir şekilde incelendiği ve karara bağlandığı ve daha sonraki yıllarda bu maddelerin her birinin gerçekleştiğini görünce İzmir İktisat Kongresi'nin önemini daha iyi anlayacaklardır.

Önemli kararlar

Hepsi birbirinden önemli kararların bir kaşını sunmak istiyorum.

- ▶ Anonim şirketlerin kurulmalarını kolaylaştırmak.
- ▶ Milli bankaların kurulması.
- ▶ Demiryolları inşasının hükümetçe bir programa bağlanması.
- ▶ Sanayinin teşviki.
- ▶ İktisat öğretiminin yaygınlaştırılması.
- ▶ Aşarın kaldırılması.
- ▶ Tarımsal kredinin düzene sokulması.
- ▶ Rejinin kaldırılması.
- ▶ Amele yerine işçi denilmesi.
- ▶ Çalışma süresinin 8 saate indirilmesi.

Bu kararların hepsinin daha sonraki yıllarda gerçekleştirildiğini çeşitli kaynaklarda ve benim Atatürk'ün Diktiği Ağaçlar kitabımda yalın bir dille ve ayrıntılı bir şekilde okuyabilirler.

"İzmir İktisat Kongresi gerçekten yeni Türkiye'nin en önemli, daha doğrusu en anlamlı davranışlarından biridir. Bu kongreyi herhangi bir kongre gibi ele almak, kabul ettiği kararlara bakıp değerlendirme yapmaya kalkmak yanıltıcı sonuçlara götürebilir. Yüzeysel bir bakış işin özünü ve davranışın önemini gözden kaçırabilir.

Sanayi, ticaret, tarım ve işçi gruplarının temsil edildiği kongre iki haftalık bir çalışmadan sonra 12 maddelik bir iktisat anlaşmasını (Misak-ı İktisat) oy birliği ile kabul ederek dağıldı.

İktisadi Anlaşma'nın esasları

Türkiye'nin ziraat, sanayi, ticaret ve işçi guruplarının zümrelerinin seçilmiş 1135 delegesinin oyu ile İzmir'de açılan Türkiye İktisat Kongresi'nce kabul ettiği 12 madde şöyle:

Madde 1- Türkiye, sınırları içinde lekesiz bir istiklâl ile dünyanın barış ve yükselme unsurlarından biridir.

Madde 2- Türkiye halkı ulusal egemenliğini, kanı ve canı pahasına elde ettiğinden, onu hiç bir şeye feda etmez ve ulusal egemenliğe dayalı olan Meclis ve Hükümetinin koruyucusudur.

Madde 3- Türkiye halkı, yakıp yıkmaz, onarır. Bütün çalışması ülkesini ekonomik yönden kaldırmak içindir.

Madde 4- Türkiye halkı, tükettiği eşyayı olduğunca kendi üretir. Çok çalışır. Vakitte, servette ve ithalâtta israftan kaçır, Millî üretimi temin için icabında geceli gündüzlü çalışır.

Madde 5- Türkiye halkı, servet itibariyle bir altın hazinesi üzerinde oturduğunu bilir.

Ormanlarını evlâdı gibi sever, bunun için ağaç bayramları yapar; yeniden orman yetiştirir. Madenlerini kendi millî üretimi için işletir ve servetlerini herkesten fazla tanımağa çalışır.

Madde 6- Hırsızlık, yalancılık, riya ve tembellik en büyük düşmanımızdır. Dine, bağınazlıktan uzak bir anlayışla bağlılık esasımızdır. Her zaman faydalı yenilikleri severek alırız. Türkiye halkı kutsal topraklarına, şahıslarına ve mallarına karşı yapılan düşman, fesat propagandalardan nefret eder ve daima bunlarla mücadeleleyi bir vazife bilir.

Madde 7- Türkler, irfan ve marifet âşığdır. Türk her yerde hayatını kazanabilecek şeklide yetişir, Maarife verdiği kutsallık dolayısı ile kandil gününü, aynı zamanda bir kitap bayramı olarak kutlar.

Madde 8- Birçok harpler ve zaruretlerden dolayı eksilen nüfusumuzun fazlalaşması ile beraber sıhhatimizin, hayatımızın korunması en birinci emelimizdir. Türk, mikroptan, pis havadan, salgından ve pislikten çekinir, bol ve saf hava, bol güneş ve temizliği sever.

Ecdat mirası olan binicilik, nişancılık, avcılık, denizcilik gibi bedenî terbiyenin

yapılmasına çalışır. Hayvanlarına da aynı dikkat ve himmeti göstermekle beraber cinslerini düzeltir ve miktarlarını çoğaltır.

Madde 9- Türk, dinine, milliyetine, toprağına, hayatına ve kurumlarına düşman olmayan milletlerle daima dosttur; Yabancı sermayesine karşı değildir. Ancak kendi yurdunda kendi lisanına ve kanununa uymayan kurumlarla ilişkide bulunmaz. Türk, ilim ve sanat yeniliklerini nereden olursa olsun, doğrudan doğruya alır ve her türlü ilişkide fazla aracı istemez.

Madde 10- Türk açık alın ile serbestçe çalışmayı sever; işlerde tekellilik istemez.

Madde 11- Türkler hangi sınıf ve meslekte olurlarsa olsunlar, candan sevişirler. Meslek, zümre itibariyle el ele vererek birlikler, memleketini ve birbirlerini tanımak, anlaşmak için seyahatler ve birleşmeler yaparlar.

Madde 12- Türk kadını ve kocası, çocukları İktisadî Misaka göre yetiştirir.

Kongrenin kabul ettiği iktisat misakından onbinlerce basıldı. Ülkenin her köşesine özellikle köylerde halka anlatmak için her dükkana asıldı. Camilerde okundu. Çıkacak her kitabın ilk sayfasında yer aldı.

Bu konuyu neden çok ayrıntılı anlattım. Henüz savaşın bitip düşmanın İzmir'de denize dökülüşünden sadece 3 ay sonra başlayan hazırlıklar beş ay sonra bu kadar geniş katılımı bir kongreye dönüştür.

Henüz Cumhuriyet kurulmamıştır. Lozan imzalanmamıştır. Böylesine geniş katılımlı bir organizasyonun yapılabilmesi insana mucize gibi gelir.

Atatürk neden böyle bir kongreye ihtiyaç duydu. O dahi insan bir ülkeyi kalkındırmanın nasıl olacağını bilmiyor muydu. Elbette biliyordu. Ama o çok değer verdiği halkın dertlerini, özlemlerini halkın ağzından dinlemek istiyordu. Her girdiği işte halka dayanmak istiyordu. Tam bir demokratı.

İzmir İktisat Kongresi bu bakımdan önemlidir ve tarihi misyonu budur. Sanırım okuyucuları bundan sonra 15 yılda ülkemizde yapılanları daha iyi anlayacaklar ve Atatürk'ü daha iyi takdir edeceklerdir.